

SECȚIUNEA RECENZII

O recenzie întârziată

Andreea-Loredana BĂCEANU

Deși apărut acum un an și jumătate, în 2013, la editura Etnologică, studiul privind *Slăbirea comunității românești din Harghita-Covasna* (Radu Baltasiu, Ovdiana Bulumac și Gabriel Săpunaru) rămâne, din păcate, de actualitate. Studiul este bazat pe metodologia neinterpretativă, care are în centru întrepătrunderea universurilor individuale cu dimensiunea macrosocială a existenței. Cercetarea de teren s-a desfășurat în localitățile Livezi-Mihăileni și Doboii-Plăieși pentru Harghita, iar pentru Covasna - Hăghig-Belin.

A doua lectură a raportului de cercetare, situată pe axa timpului la mai bine de un an de la cea inițială, trezește aceleași sentimente de multe ori copleșitoare – indignare, milă, frustrare și...uneori, speranță. Am ales să scriu câteva rânduri despre problematica situației „interetnice” din județele Harghita și Covasna fiindcă nu demult (să fie vreo trei zile) o întâmplare nu neapărat fericită m-a pus în fața hărții meteo prezentată pe postul maghiar Duna TV, unde era prezentată starea vremii și în Transilvania, nordul Serbiei și Slovacia, toate teritorii în care există o populație maghiarofonă. Deși poate părea inedită sau cel puțin ne semnificativă, sociologic vorbind, o asemenea modalitate de reprezentare a realității sociale devine crucială, fiindcă este chiar parte a angrenajului aparatului politic, contribuind în mod direct la conceptualizarea spațiului statal/etnic al Ungariei de astăzi.

Teoria lui Thomas pune în lumină faptul că ceva este sau poate deveni real atât timp cât actorii sociali consideră evenimentul sau faptul social respectiv ca fiind veridic – astfel, expunerea repetată a populației maghiarofone (din Ungaria, România sau orice alt stat) la mesaje subtile de tipul hărții meteo de la Duna TV poate alimenta disparitățile dintre ceea ce autorii studiului antemenționat numesc *minoritate dominantă* (etnicii maghiari din Harghita-Covasna), respectiv *minoritate locală* (sau populația majoritară la nivel național, dar

minoritară în anumite zone din Harghita-Covasna). *Slăbirea comunității românești...* se centrează în jurul ideii de *vecinătate*, pe care autorii o consideră un indicator esențial al relațiilor interetnice din zona studiată.

Vecinătatea, strâns înrudită cu *distanța socială* (măsurată prin scala Bogardus) și cu *conlucrarea cotidiană* (p. 51) relevă gradul de apropiere dintre oamenii obișnuiți, lăsând astfel la o parte elementul elitei politice. Spre exemplu, cercetarea a scos la iveală faptul că etnicii români și cei maghiari petrec sărbătorile importante împreună, mergând fiecare la bisericile celorlalți. Acesta este un indicator fundamental al apropierii *de facto* dintre membrii comunităților studiate, deschidere care nu apare neapărat și în discursul autorităților sau în statisticile referitoare la evoluția demografică a zonei, care ar trebui să pună din nou pe agenda publică problema maghiarizării forțate a românilor.

Astfel, autorii studiului constată că în viziunea elitelor maghiare „regiunea cu cel mai mare <<potențial etnic maghiar>>, care trebuie neapărat protejată, este așa-numitul „Ținut Secuiesc”, din care, însă, lipsește Mureșul, încadrat în regiunea <<cu șanse medii>>. În felul acesta devine limpede explicația accelerării politicilor segregacioniste: pentru elita maghiară condiția prezervării identității etnice este separarea față de celelalte comunități, în special față de cea română.”

Numai acest pasaj a fost de ajuns pentru a mă trimite cu gândul la idealul european de *unitate în diversitate*: se mai pot oare considera elitele maghiare făuritoare ale Europei unite, în contextul în care discursurile și acțiunile lor politice contribuie la separația etnică a Transilvaniei?

De asemenea, nici legislația statului român nu servește pe deplin intereselor **comune** celor două grupuri etnice majoritare în zona Harghita-Covasna. Legea educației în vigoare la momentul efectuării studiului („Legea Funeriu”) pune accent pe separarea învățământului maghiar de cel românesc, creând astfel două mari probleme: (1) marginalizarea copiilor și tinerilor maghiari în raport cu piața muncii din România, prin studierea limbii române la un nivel minim; (2) adâncirea enclavizării etnicilor maghiari prin separarea de etnicii români, situație ce nu creează nicidecum o Europă unită în diversitate (p. 135).

În fine, deși studiul este amplu și autorii analizează în profunzime atât comunitățile de interes, cât și cadrul politic și administrativ care conturează viața oamenilor din Harghita-Covasna, concluzia importantă o regăsim chiar în titlu – comunitatea românească din zonă se află în plin declin: „Urgența și abandonul pe de o parte și credința ortodoxă care <<îi mai ține>> pe de altă parte compun cadrul simbolic al existenței comunității minoritare românești” (p. 25).

Spațiul nu-mi permite să mai continui trecerea în revistă a punctelor tari ale studiului, însă voi încheia cu o părere, subiectivă și ea, ca toate părerile. Investigarea sociologică a arealelor problematice din punct de vedere etnic este vitală pentru bunul mers al țării, fiindcă sociologul poate ajunge prin metodele specifice la substraturile a ceea ce se arată omului de rând ca fiind realitate socială. Așadar, sociologia poate puncta problemele și formula soluții valabile, în acord cu spiritul locului, contribuind la ridicarea organică a comunității. Tocmai acesta a fost scopul studiului coordonat de domnul profesor universitar Radu Baltasiu, iar dacă *„guvernării noastre nu se deșteaptă, aproape că suntem în al douăsprezecelea ceas”* (țăran din Belin, printre lacrimi).